

Otel Çalışanlarının Girişimcilik Yönelimlerinin Sosyo Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

Yrd.Doç.Dr. Savaş ARTUĞER

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Turizm Fakültesi

artugersavas@yahoo.com

Yrd.Doç.Dr. Gökhan AYAZLAR

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Turizm Fakültesi

gokhanayazlar@mu.edu.tr

Prof.Dr. Ozan BAHAR

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Turizm Fakültesi

obahar@mu.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı otel çalışanlarının girişimcilik yönelimlerinin demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelemektir. Çalışmada girişimcilik yönelimi risk, yenilikçi ve proaktif boyutları kapsamında ele alınmıştır. Veriler 2015 Temmuz-Ağustos aylarında Marmaris'te 5 yıldızlı otel işletmeleri çalışanlarından toplanmıştır. 214 çalışandan toplanan verilerin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma gibi betimsel analizlerden, faktör analizi, t testi ve varyans analizi gibi istatistiksel testlerden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre otel çalışanlarının girişimcilik yönelimleri bazı sosyo demografik özelliklerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar göstermektedir. Araştırma sonuçları teorik ve uygulamaya yönelik katkılarıyla tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Girişimci yönelimi, otel çalışanları, demografik özellikler

An Investigation of Hotel Employees Entrepreneurship Orientations According to Socio Demographic Variables

Abstract

This study aims to investigate whether the hotel employees' entrepreneurship orientation differs from their demographic characteristics. Entrepreneurship orientation has been discussed within risk, innovativeness and proactiveness dimensions at current study. Data were gathered from 5 star hotel employees in Marmaris in July-August, 2015. Data which was collected from 214 employees analyzed with statistical tests such as descriptive statistics, factor analysis, t test and variance analysis. According to the results, there is a significant difference among hotel employees' entrepreneurship orientation with respect to their demographic characteristics. Theoretic and managerial contributions of this study are discussed.

Key words: Entrepreneurship orientation, hotel staff, demographic characteristics

1. Giriş

İşletmelerde girişimci yönelime sahip çalışanların varlığı, yüksek performansın en önemli açıklamalarından birisi olarak kabul edilmektedir (Lim ve Enwick, 2013; Chadwick vd., 2008). Bu durum örgütlerde girişimcilik yönelimini araştırmacıların üzerinde ilgiyle çalıştığı bir alan haline getirmiştir (Covin ve Wales, 2011). Özellikle çalışanların üretilen ürüne yüksek seviyede katkı yaptığı otelcilik sektöründe bu konu daha ilgi çekicidir.

Bazı girişimciler fikirlerini geliştirmede başarılı olurlar, bazıları ise fikirlerini başkalarına satarlar. Sonuç olarak hepsi daha önce var olmayan bir şey oluşturmaya çalışırlar. Girişimciler doğası gereği yaratıcıdırlar, fikirlerin, işlerin ve ekonomik değerlerin yaratıcılarıdır. Büyük risk almaya ancak önceden hesaplanmış riskleri almaya isteklidirler ve girişimleri ile büyük ödül beklentileri vardır. Onlar için her bir aşama öğrenme olduğu için başarısız olmaları sorun değildir. Hayallerinin peşinden gitme konusunda son derece ısrarcı ve dirençlidirler (Thornberry, 2001).

Girişimcilerin sosyo demografik özellikleri arasındaki farklılıklar, araştırmacıların girişimcinin özellikleri ile ilgili çalıştığı bir alt başlık olarak değerlendirilmektedir. Chowdhury (2005) çalışanların işletme dışında demografik farklılıklardan kaynaklan özelliklerinin işletme içerisinde de etkili olabileceğine dikkat çekmektedir. Dolayısıyla yöneticilerin demografik özelliklerin çalışanların davranışlarına olan etkisini anlamaları örgütsel düzeyde çalışanlar arasındaki uyum sorununu çözmeye etkili bir konu olarak kabul edilebilir. Kültürel farklılıklar (Steward vd., 2003), cinsiyet (LİM ve Enwick, 2013), yaş (Chowdhury) ve eğitim (Rodriguez--Cohard ve Ruenda-Cantuche, 2011) gibi demografik özelliklerin girişimcilik yönelimi kapsamında farklılıklar göstermesi önceki araştırmacılar tarafından incelenen konular arasındadır. Girişimcilik yönelimi ile ilgili literatürde farklı sektörlerde ve öğrenciler üzerinde sıklıkla incelenen bir konu olmasına rağmen, otel işletmeleri ile ilgili çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Çalışanların üretim ve hizmet süreçlerinde aktif olarak yer aldıkları düşünüldüğünde, otel işletmeleri çalışanları girişimcilik yönleriyle sadece işletme karlılığını değil, misafir memnuniyetini de doğrudan etkileyebilmektedirler. Bu çalışmada otel çalışanlarının girişimcilik yönelimlerinin demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

2. Literatür

Ball (2005) girişimcinin özelliklerini şöyle sıralar; girişimci bulunduğu çevrenin farkında olmalıdır, inandığı şeye sıkı sıkı sarılmalıdır. Pragmatik olmalıdır, başkalarının da farkına varmasına öncülük etmelidir. Cesur olduğu kadar kendisini başarısızlıklara da hazırlamalıdır. Yaşanılan her deneyimden bir şeyler öğrenmelidir. Girişimci vizyonu olan kişidir, çok çalışandır, yeni şeyler denemek için cesareti olandır, başarısızlıkla sonuçlansa bile.

Girişimcinin sezgileri güçlüdür, aynı zamanda çok iyi bir gözlemcidir. Fırsatları ve/veya belirsiz durumları önceden sezme ve görme yeteneğine sahiptir. Girişimci çoğunlukla var olan bir düzene yeni bir bakış açısı getirdiği için ya da tamamen yepyeni bir fikir ortaya koyduğu için her zaman değişime karşı direnme durumuyla karşı karşıyadır. Bunun için girişimcinin ikna kabiliyeti, çok yönlü düşünebilme ve iyi iletişim kurabilme gibi özelliklere de sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca girişimci dirençli, ısrarcı, kendine güvenen, esnek davranabilen, bağımsız düşünebilen özelliklere de sahiptir (Çetindamar, 2002). Littunen'e (2000) göre ise girişimcinin tipik özellikleri arasında risk alma, yenilikçilik, pazar fonksiyonlarının nasıl işlediğine yönelik bilgi, know-how üretimi, pazarlama becerileri, yönetim becerileri ve işbirliği yapma becerileri yer almaktadır (Littunen, 2000). Bununla birlikte girişimcinin özelliklerine yönelik bazı mitler bulunmaktadır (Çetindamar, 2002; Arıkan, 2002). Bunları Tablo 1'deki gibi özetlemek mümkündür.

Tablo 1. Girişimcinin Özelliklerine Dair Mitler

MİTLER	GERÇEKTE OLAN
Girişimci doğulur, sonradan girişimci olunmaz.	Girişimcilik birtakım doğal yeteneklerin yanı sıra bilgi, tecrübe ve ilişki ağının getirdiği bir kapasiteden oluşmaktadır.
Herkes yeni bir iş kurabilir.	Yeni bir işi kurmak kadar bu işi sürdürebilmek önemlidir.
Girişimciler kumarbazdır.	Girişimciler risk almakla birlikte bu riskleri dikkatli bir şekilde hesaplamaktadır.
Girişimciler bireysel olarak tüm işi sahiplenirler.	Başarılı girişimciler takım halinde çalışırlar.
Girişimciler bağımsızdırlar.	Girişimciler; yatırımcılar, müşteriler, çalışanlar ve sosyal topluma karşı sorumluluk içindedirler.
Girişimciler büyük işletmelerdeki yöneticilerden daha çok çalışırlar.	Bunu ispatlayan bir veri elde edilmemiştir.
Girişimciler stres altında çalışırlar.	Girişimciler stresli bir ortamda çalışmakla birlikte profesyonel yöneticiler ile karşılaştırıldığında işlerinden daha memnundurlar.
Girişimcilerin yeni bir işe başlaması çoğunlukla başarısızlıkla sonuçlanır.	Girişimciler için yenilgi, bir öğrenme olanağı sunar. Bu yolla yeteneklerini ve fikirlerini geliştirirler.
Sermaye olmadan girişimcilik olmaz.	Sermaye yeni bir işin oluşturulmasında bir araçtır. Yeni bir fikir var ise zor da olsa sermaye bulunabilir ancak sermaye ile yeni bir fikir bulunamaz.
Girişimciler genç bireylerden oluşur.	Genel ortalama 30 olmakla birlikte 60'lı yaşlarında başarıya ulaşmış girişimciler de

	vardır.
Girişimcilerin motivasyonu paradır.	Girişimciler için para tek bir motivasyon kaynağı değildir. Başarma duygusu ve hayallerini gerçekleştirmek de onlar için etkili motivasyon araçlarıdır.

Kaynak: Çetindamar, 2002; Arıkan, 2002

Bireylerin girişimciliği ile ilgili özelliklerin doğru biçimde anlaşılması kavramın tanımını da daha sağlıklı biçimde ifade etmeye olanak tanımaktadır. Literatürde girişimcilikle ilgili birbirine benzer ve farklı yönleri vurgulayan tanımlar bulunmaktadır. Tablo 2’de bazı araştırmacılar tarafından girişimcilik kavramı üzerine yapılan tanımlamalar sunulmaktadır.

Tablo 2. Girişimcilik Tanımları

TANIM	TANIMLAYAN
Bir pazarda yer alan fırsatlardan faydalanabilme için kaynakların birlikte kullanılması yoluyla değer oluşturulması sürecidir.	Ball, 2005
Finansal, psikolojik ve sosyal bazı risklerin alınması, zaman ayrılması ve çaba gösterilmesi sonucunda maddi ve kişisel tatminlerin sağlandığı ve yeni şeylerin ortaya konduğu bir süreçtir.	Hisrich ve Peters, 2002
Girişimcinin ortaya koymuş olduğu eylem, organizasyon ve oluşturduğu yeni sonuçların genel ismidir.	Top, 2006
Gereken zaman ve emeği ayırarak, finansal, sosyal ve psikolojik bazı riskleri üstlenerek, parasal ve bireysel birtakım ödüllerin var olduğu bir meydana getirme sürecidir.	Coulter, 2001
Toplum içinde değer oluşturmak ve toplum refahını artırmak için yeni ve farklı bir şeyler yapma sürecidir.	Kokkrankal ve Morrison, 2002
Önceden keşfedilen, değerlendirilen ve yararlanılan mal ya da hizmetleri oluşturmak için etkili fırsatların neler olduğu, kimlerde bulunduğu ve nasıl elde edileceğine yönelik yapılan bilimsel açıklamalardır.	Shane ve Venkataraman, 2000

Miller (1983) girişimcilik yönelimi gösteren işletmeleri pazara yeni ürünler sunarken bazı riskleri üstlenebilen, buna karşılık başarılı olması halinde rakiplerini alt edebilen işletmeler olarak tanımlamaktadır. Benzer biçimde diğer araştırmacılar da girişimcilik yöneliminin işletmelerde risk alabilme, yenilikçi ve proaktif boyutlarıyla ölçülebilen bir kavram olduğu yaklaşımında bulunmaktadır (Pearce vd., 2010; Voss vd., 2005; Merz ve Sauber, 1995). Bolton ve Lane (2012) bu boyutları şu şekilde tanımlar; *yenilikçi* rakiplerinden daha iyi ve farklı işler yapabilme yoğunluğunu, *proaktif* yeni ürün ve hizmetler sunarken ileride rakiplerde ve talepte gerçekleşebilecek değişimleri

öngörebilecek şekilde ileriye düşünmeyi, *risk alabilme* ise bilinmeyen koşullarda maceraya girebilmeyi tanımlamaktadır.

Girişimcilik yönelimini demografik özelliklere göre ele alan önceki araştırmalarda önemli bulgular elde edilmiştir. Örneğin Şeşen ve Basım (2012), spor bilimler alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin demografik özelliklerinin, girişimcilik yönelimleri üzerinde etkili olup olmadığını araştırmışlardır. Araştırma sonucunda erkek öğrencilerin girişimcilik yönelimlerinin kız öğrencilerden daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan yaş ile girişimcilik yönelimi arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Benzer bir çalışmada Lim ve Envick (2013), Lumpkin ve Dess'in girişimcilik yönelimi ölçeğini kullanarak 389 üniversite öğrencisi üzerinde bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda girişimcilik yönelimi ölçeği dört boyut olarak belirlenmiştir. Bu boyutlar; risk alma, özerklik, rekabetçi olma ve yenilikçilik olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla risk alma yöneliminde oldukları ortaya çıkmıştır.

Bir başka çalışmada Kılıç vd. (2012) üniversite öğrencilerinin girişimcilik yönelimleri üzerine yaptıkları bir çalışmada, cinsiyet, yaş, aylık gelir gibi demografik özelliklerin öğrencilerin girişimcilik yönelimleri üzerinde etkili olup olmadığını araştırmışlardır. Araştırma sonucuna göre, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yenilikçi ve dışa açık oldukları ortaya çıkmıştır. Buna karşın risk alma ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Bilge ve Bal (2012) ise üniversite öğrencilerinin girişimcilik yönelimleri üzerine yaptıkları bir çalışmada, cinsiyetin girişimcilik yönelimi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığını ortaya çıkarmışlardır.

Chowdhury (2005), demografik özelliklerin bir işletmede girişimci takım oluşturmada önemli olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma sonucunda yaş faktörünün bir işletmede girişimci takım ruhunun oluşturulmasında önemli olduğu belirlenmiştir. Lerner vd., (1997) Amerika ve Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinde iş yapan 200 İsraili kadın girişimcinin performanslarının etkileyen faktörleri incelemişlerdir. İş, aile ve düzenli bir sosyal hayata sahip olmak gibi sosyal yapıyı ifade eden gelişmiş ülke özelliklerinin kadın girişimcilerin başarısında etkili olduğunu gözlemlemişlerdir. Araştırmanın bir başka önemli bulgusu iş yaşamında erkek çalışanlara oranla daha az maaş ve fırsatlara sahip olan kadın çalışanların, girişimcilik aracılığıyla iş yaşamında erkeklerle eşit konumda olabilmeyi başarabiliyor olmalarıdır.

Rodriguez--Cohard ve Ruenda-Cantuche (2011) çalışmalarında eğitimin girişimcilik yönlülüğe olan etkisini incelemişlerdir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre eğitim girişimcilikle ilgili niyeti ve tutumu pozitif yönlü olarak etkilemektedir. Araştırmadaki bir diğer önemli bulguya göre öz yeterlilikleri ve tutumları gelişen bireylerin girişimcilik yönlülükleri de artmaktadır. Araştırmacılara göre girişimcilik yalnızca yükseköğretimde değil ilk ve orta öğretimde de yer verilmesi gereken konular arasında yer almaktadır.

Steward vd. (2003) araştırmalarında girişimcilik yönlülüğün farklı kültürle göre değişebileceğine dair bulgulara ulaşmışlardır. Araştırmacılara göre farklı girişimcilik eğitimi ve girişimcilikle ilgili politikalar ülkeler arasında girişimcilik yöneliminde farklılıklar görülmesine neden olmaktadır.

Wagner ve Sternberg (2004) bireylerin girişimcilik yönelimi ve faaliyetinin çok geniş bir alandan etkilendiğine dikkat çekmektedirler. Bunların arasında yer alan demografik özellikler arasındaki farklılıklar bireylerin girişimcilik yönlülüğüne doğrudan etki etmektedir. Örneğin kadınlar erkeklere göre daha az sıklıkta girişimcilik göstermektedirler, genç girişimciler ise diğey yaş guruplarına göre daha fazla girişimci olmaktadır.

Yetim ve Yetim (2006) çalışmalarında girişimcilerin yaş ve eğitim seviyeleri ile iş memnuniyetleri ve olumlu tutumları arasında düşük de olsa ilişkinin var olduğuna dair bulgulara ulaşmışlardır. Araştırmacılara göre ileriki yaşlardaki girişimcilerin tolerans düzeylerinin genç girişimcilerle karşılaştırıldığında daha yüksektir. Başka bir ifadeyle genç girişimcilerin yönetiminde daha babacan tavırların uygulanmasının doğru bir yaklaşım olacağı ifade edilmektedir. Eğitim seviyesinde ise seviye arttıkça girişimcilerin olumlu tutumlarının da arttığı görülmektedir.

Literatürde yer alan bulgular ışığında geliştirilen bu araştırma temelde bir araştırma sorusuna cevap aramaktadır; otel çalışanlarının girişimcilik yönelimleri demografik özelliklerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Otel çalışanları üzerinde daha önce böyle bir araştırmanın yapılmaması olması araştırmanın özgün yönünü göstermektedir.

3. Yöntem

Otel çalışanlarının girişimcilik yönelimlerinin demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğini inceleyen araştırmanın evrenini Marmaris'te faaliyet gösteren 5 yıldızlı otel işletmeleri çalışanları oluşturmaktadır. Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünden alınan bilgilere göre Marmaris'te işletme belgeli 14 adet 5 yıldızlı otel işletmesi bulunmaktadır. Araştırma evrenini oluşturan bu otel işletmelerinden bazıları çalışan sayılarını verme konusunda isteksiz davranmış ve doluluk oranlarına göre çalışan sayıları değiştiğı gerekçesiyle tam sayı vermemişlerdir. Bununla birlikte ortalama beş yıldızlı bir otelde oda başına düşen personel sayısı dikkate alınarak ortalama bir sayıya ulaşmak mümkündür. Ağaoğlu (1992) 5 yıldızlı otel işletmelerinde oda başına personel sayısı oranını 1,18 olarak belirtmektedir. Bu yaklaşımla toplamda 4.615 odası olan bu işletmelerde ortalama %50 doluluk oranında yaklaşık 2.700 civarında çalışan olduğu söylenebilir. Evreni temsil edecek örneklem konusunda Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) 0.05 hata oranında 2.500'e kadar olan evrenlerde 333 sayısını önermektedir. Marmaris'teki işletme belgeli 14 otelden 4 tanesi anket yapmayı kabul etmemiştir. Dolayısıyla geriye kalan 10 otele 50'er tane anket bırakılmıştır. Sezon yoğunluğu ve araştırma süresinin

kısalığı gerekçeleriyle otel işletmelerine bırakılan anketlerden 214 tanesi kullanılabilir durumda geri dönmüştür.

Verilerin toplanmasında anket tekniği kullanılmıştır. İki bölümde oluşan anketin birinci bölümünde çalışanların girişimcilik yönelimini ölçmeye yönelik ifadeler yer almaktadır. İkinci bölümde ise çalışanların demografik verilerine ait sorular bulunmaktadır. Girişimcilik yönelimine ait ifadeler benzer araştırmalarda da kullanılan Bolton ve Lane'nin (2012) araştırmasından alınmıştır. İfadelere katılım düzeyleri Likert tipi 5'li ölçekle, 1=hiç katılmıyorum...5=tamamen katılıyorum biçiminde düzenlenmiştir.

Toplanan verilerin analizinde SPSS 19 programı kullanılmıştır. Betimsel analizlerin yanı sıra iki değişkenli gruplarda t testi, ikiden fazla değişkeni olan gruplarda tek-yönlü varyans analizi yapılmıştır. Gruplar arasındaki farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için ise çoklu karşılaştırma-Scheffe analizi uygulanmıştır. Girişimcilik yönelimi kavramına ait ifadelerin azaltılarak, boyutlarının belirlenmesi ve yapı geçerliliğinin sağlanması için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla da Cronbach's Alpha katsayısı hesaplanmıştır.

4. Bulgular

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin dağılım Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3: Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Değişken	Grup	Sayı (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	118	55.1
	Kadın	94	43.9
Medeni durum	Evli	100	46.7
	Bekar	106	49.5
Yaş	20 Yaş ve altı	30	14.0
	21-30 Yaş	84	39.3
	31-40 Yaş	72	33.6
	41-50 Yaş	28	13.1
Eğitim	İlköğretim	18	8.4
	Lise	94	43.9
	Önlisans	40	18.7
	Lisans	62	29.0
Girişimcilik dersi aldınız mı?	Evet	110	51.4
	Hayır	100	46.7
Sektördeki çalışma	1 yıldan az	16	7.5

yılı	1-5	62	29.0
	6-10	58	27.1
	11 yıl ve üzeri	78	36.4
Toplam		214	100,0

Tablo 3'deki bulgulara göre katılımcıların %55.1'i erkek %43.9'u kadındır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun (%72.9) 21-40 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcıların %8.4'ü ilköğretim, %43.9'u lise, %18.7'si önlisans, %29'u ise lisans düzeyinde eğitime sahiptir. Katılımcıların %51.4'ü eğitim sürecinde girişimcilik dersi alırken, %46.7'si almamıştır. Katılımcıların %7.5'i 1 yıldan az, %29'u 1-5, %27.1'i 6-10 ve %36.4'ü 11 yıl ve üzeridir turizm sektöründe çalışmaktadır.

Tablo 4: Otel Çalışanlarının Girişimcilik Yönelimlerinin Faktör Analizi

Faktörler	Faktör Yüklere	Özdeğerler	Faktörün Açıklayıcılığı	Güvenilirlik (α)	Aritmetik Ort. (1-5) (\pm SS)
Faktör 1: Risk		2.146	26.020	0.669	3.14\pm1.04
Bilinmeyen karşısında cesur birisiyim.	0.854				3.04 \pm 1.23
Risk içeren durumlar karşısında cesur davranırım.	0.869				3.23 \pm 1.17
Faktör 2: Yenilikçi		1.528	21.820	0.667	3.81\pm0.77
Genellikle önceden denenmiş doğru yaklaşımlar yerine, özgün projeleri tercih ederim.	0.675				3.68 \pm 0.95
Yeni bir şeyler öğrendiğimde başkaları gibi kullanmak yerine kendi özgün yaklaşımı denemeyi tercih ederim.	0,828				3.88 \pm 0.95
Sorunları çözmeye başkalarının kullandığı genel yöntemler yerine kendime özgü bir yaklaşım sergilerim.	0.801				3.86 \pm 1.06
Faktör 3: Proaktif		1.095	20.292	0.601	4.00\pm0.82
Gelecekte olabilecek sorunları, beklentileri ve değişimleri düşünerek davranırım.	0.845				3.84 \pm 1.02

Projelerde başkaları gibi oturmak ve işi birilerinin yapmasını beklemek yerine elimden geleni yaparak başarmayı tercih ederim.	0.766				4.15±0.98
Açıklanan Toplam Varyans (68.132)					
Notlar: Varimax Rotasyonlu Temel Bileşenler Faktör Analizi Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği= .556. Bartlett's Test of Sphericity: p<.000 (Chi-Square 261.328 df=21).					

Tablo 4’de girişimcilik yönelimi ölçeği için yapılan faktör analizi ve güvenilirlik analizi (Cronbach’s Alpha) değerleri ile otel çalışanlarının girişimcilik yönelimlerine yönelik görüşlerine ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır. Faktör analizinde girişimcilik yönelimi ile ilgili ölçekte 7 ifade yer almaktadır. Barlett Testi (X^2 :261.328, $p<0,00$) değerlerine göre değişkenler arasında yüksek korelasyon değerleri söz konusudur. Kaiser-Mayer-Olkin örneklem yeterliliği değeri 0.556 olarak hesaplanmıştır. Bu değer Kalaycı (2009) tarafından faktör analizi yapmak için uygun görülen değerler arasındadır.

Tablo 4’de yer alan faktör analizi sonuçlarına göre girişimcilik yönelimine ait ifadelerin üç boyutta toplandığı görülmektedir. Bu boyutların özdeğerleri 1’den büyük ve toplam varyansın %68.132’sini açıklama düzeyine sahiptirler. Ölçekte yer alan ifadelerin faktör yükleri ve madde-ölçek korelasyonlarının tamamı 0.50 değerinin üzerindedir. Girişimcilik yönelimi ölçeğinin alt boyutlarına yönelik hesaplanan Cronbach’s Alpha değerleri 0.60’ın üzerinde hesaplanarak ölçeğin iç tutarlılık düzeyinin yeterli olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4’deki aritmetik ortalamalar incelendiğinde, Marmaris’te 5 yıldızlı otel işletmelerinde çalışan kişilerin girişimcilik yönelimlerine ilişkin en yüksek boyutun “proaktif” (\bar{X} =4.00), en düşük boyutun ise “risk” boyutuna ait olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, Marmaris’teki 5 yıldızlı otellerde çalışan kişilerin girişimcilik konusunda risk alma yönelimlerinin düşük olduğu ancak proaktif oldukları ortaya çıkmıştır.

Marmaris’te 5 yıldızlı otel işletmelerinde çalışan kişilerin cinsiyet, medeni durum ve girişimcilik dersi alıp almama durumları ile girişimcilik yönelimleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığına ilişkin veriler Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 5: Girişimcilik Yönelimi Faktörlerinin Otel Çalışanlarının Cinsiyet, Medeni Durum ve Girişimcilik Dersi Alıp Almamalarına Göre Karşılaştırılması (t-testi)

Faktör Adı	Değişken	Sayı (N)	Arit.Ortama	S.S.	t-değeri	p-değeri
Risk	Erkek	118	3.23	1.09	1.574	0.117
	Kadın	94	3.01	0.97		
Yenilikçi	Erkek	118	3.94	0.79	2.578	0.011*
	Kadın	94	3.67	0.73		
Proaktif	Erkek	118	4.14	0.88	2.596	0.010*
	Kadın	94	3.85	0.72		
Risk	Evli	100	2.74	1.08	-5.435	0.000*
	Bekar	106	2.48	0.86		
Yenilikçi	Evli	100	3.73	0.72	-1.866	0.064
	Bekar	106	3.93	0.81		
Proaktif	Evli	100	4.05	0.88	0.190	0.849
	Bekar	106	4.02	0.74		
Risk	Ders alma	110	3.57	0.82	6.679	0.000*
	Ders almama	100	2.69	1.08		
Yenilikçi	Ders alma	110	3.91	0.68	2.035	0.043*
	Ders almama	100	3.70	0.86		
Proaktif	Ders alma	110	3.93	0.80	-1.342	0.181
	Ders almama	100	4.09	0.85		

* p<.005

Tablo 5’de yer alan t-testi bulgularına göre otel çalışanlarının girişimcilik yönelimleri cinsiyet, medeni durum ve girişimcilik dersi alıp almamalarına göre p<0.05 düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu sonuçlara göre, erkek çalışanlar bayan çalışanlara göre girişimcilik konusunda daha yenilikçi ve proaktif oldukları söylenebilir. Evli çalışanlar evli olmayanlara göre daha fazla risk alabilmektedirler. Bununla birlikte, eğitim süreci boyunca girişimcilik dersi alanlar, almayanlara göre girişimcilik konusunda daha fazla risk alabilmekte ve daha yenilikçi olmaktadır. Bu sonuç, eğitim döneminde verilerin girişimcilik dersinin, girişimcilik yönelimini etkileyebildiği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma kapsamında görüşlerine başvuru otel çalışanlarının girişimcilik yönelimlerine yönelik değerlendirmelerinde yaş, eğitim ve sektördeki çalışma süresine göre 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark olup olmadığı ise “One Way ANOVA” test sonuçlarıyla değerlendirilmiştir. İki den fazla olan değişkenler için farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini ortaya koymak için yapılan “Scheffe-Analizi” sonuçları tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 6: Girişimcilik Yönelimi Faktörlerinin Otel Çalışanlarının Yaş, Eğitim ve Sektördeki Çalışma Sürelerine Göre Karşılaştırılması (ANOVA)

Faktör Adı	Değişkenler	Sayı (N)	Aritmetik Ortama	S.S.	F değeri	p-değeri
Yenilikçi	20 yaş ve altı	30	4.22(a)	0.71	5.844	0.001
	21-30	84	3.90(a)	0.73		
	31-40	72	3.57(a)	0.80		
	41-50	28	3.76	0.68		
Risk	İlköğretim	18	2.11(a)(b)	0.96	14.827	0.000
	Lise	94	2.91(a)(b)	1.02		
	Önlisans	40	3.62(b)	1.03		
	Lisans	62	3.48(a)	0.76		
Risk	1 yıldan az	16	3.00	0.77	6.930	0.000
	1-5	62	3.62(a)(b)(c)	0.75		
	6-10	58	2.87(b)	1.09		
	11 yıl ve üzeri	78	2.98(c)	1.13		
Yenilikçi	1 yıldan az	16	3.54	1.01	4.070	0.008
	1-5	62	4.05(a)	0.69		
	6-10	58	3.86	0.75		
	11 yıl ve üzeri	78	3.64(a)	0.74		

Not: Grup karşılaştırmalarında aynı harfi taşıyan gruplar arasında anlamlı farklılık vardır ($p < 0.05$).

Tablo 6’da yer alan bulgular, katılımcılara ait yaş, eğitim ve sektördeki çalışma sürelerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bulunan farklılıklara aittir. Anlamlı bulunmayan boyutlar tabloda verilmemiştir. İlgili faktörler ve değişkenler arasında yapılan varyansların homojenlik testlerinde Levene F testi p değeri (sig.) 0.05’den büyük olarak hesaplanmıştır.

Tablo 6'ya göre "yenilikçi" faktörünün katılımcıların yaşlarına göre 0.05 anlamlılık düzeyinde farklılık gösterdiği görülmektedir. Buna göre 20 yaş ve altı otel çalışanlarının ($\bar{X}=4.22$), 21-30 ($\bar{X}=3.90$) ve 31-40 ($\bar{X}=3.57$) yaş aralığında olan kişilere göre, girişimcilik konusunda daha fazla yenilikçi oldukları görülmektedir. Diğer bir ifadeyle yaş arttıkça girişimcilik konusunda yenilikçiliğin azaldığı söylenebilir.

Tablo 6'da yer alan bulgulara göre, "risk" faktörü ile katılımcıların eğitim düzeyi arasında 0.05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık görülmektedir. Tablo 4'e göre, ilköğretim düzeyinde eğitime sahip otel çalışanları ($\bar{X}=2.11$), lise ($\bar{X}=2.91$) ve lisans ($\bar{X}=3.48$) düzeyinde eğitime sahip kişilere göre girişimcilik konusunda daha az risk alma yönelimindedirler. Benzer şekilde lise düzeyinde eğitim alanlar ($\bar{X}=2.91$) önlisans düzeyinde eğitim ($\bar{X}=3.62$) alanlara göre daha az risk alma yönelimindedirler. Bu sonuçlar, eğitim seviyesi arttıkça girişimcilikte risk alma yöneliminin de arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 6'da yer alan bulgulara göre, "risk" faktörü ile otel çalışanlarının sektördeki çalışma süreleri arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık görülmektedir. Tablo 4'e göre, turizm sektöründe 1-5 yıl arasında çalışanlar ($\bar{X}=3.62$), 6-10 ($\bar{X}=2.87$) ve 11 yıl ve üzeri ($\bar{X}=2.98$) çalışanlara göre girişimcilik konusunda daha fazla risk alma yönelimindedirler. Diğer bir ifadeyle sektörde çalışma yılı arttıkça girişimcilik konusunda risk alma yöneliminin azaldığı söylenebilir.

Tablo 6'ya göre "yenilikçi" faktörü ile otel çalışanlarının sektördeki çalışma süreleri arasında 0.05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık görülmektedir. Buna göre, sektörde 1-5 yıl arasında çalışanlar ($\bar{X}=4.05$), 11 yıl ve üzeri ($\bar{X}=3.64$) çalışanlara göre girişimcilik konusunda daha fazla yenilikçi olma yönelimindedirler. Bu sonuç, turizm sektöründe çalışma yılı arttıkça girişimcilik konusunda yenilikçi olma yöneliminin azaldığı şeklinde yorumlanabilir.

5. Sonuç ve Tartışma

Toplumların gelişmesinde ve sürdürülebilir bir rekabet avantajı elde etmesinde girişimcilik özelliği gösteren kişilerin girişimciliğe yönlendirmek ve girişimcilerin sayısını arttırmak önemli bir konudur (Kılıç vd., 2012). Özellikle turizm sektörünün yoğun ve yıpratıcı çalışma şartlarından ve kendine has bazı karakteristik özelliklerinden (mevsimsellik) dolayı, insanların turizm sektöründeki çalışma sürelerinin kısa olduğu görülebilmektedir. Bu nedenle turizm sektöründe çalışan kişilerin girişimcilik özelliklerinin ortaya çıkartılması ve geliştirilmesi hem bireylere hem de turizm işletmelerine önemli faydalar sağlayabilir.

Bu araştırmada otel çalışanlarının girişimcilik yönelimlerinin demografik özelliklerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada yapılan

faktör analizi sonucunda girişimcilik yönelimi üç boyut olarak belirlenmiştir. Bu boyutlar; risk, yenilikçi ve proaktiftir. Araştırma sonucunda Marmaris'teki 5 yıldızlı otellerde çalışan kişilerin girişimcilik konusunda risk alma yönelimlerinin düşük olduğu buna karşın girişimcilik konusunda proaktif oldukları ortaya çıkmıştır.

Araştırmada, erkek çalışanların bayan çalışanlara göre girişimcilik konusunda daha yenilikçi ve proaktif oldukları belirlenmiştir. Şeşen ve Basım (2012), spor bilimler alanında öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada erkek öğrencilerin girişimcilik yönelimlerinin kız öğrencilerden daha fazla olduğu ortaya çıkarmışlardır. Kılıç vd. (2012) üniversite öğrencilerinin girişimcilik yönelimleri üzerine yaptıkları bir araştırmada, öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yenilikçi olduklarını ortaya çıkarmışlardır. Benzer şekilde Wagner ve Sternberg (2004) de aynı sonuçlara ulaşmışlardır. Yazarlar yaptıkları araştırma sonucunda kadınların erkeklere göre daha az sıklıkta girişimcilik gösterdiklerini belirlemişlerdir.

Araştırmada eğitim süreci boyunca girişimcilik dersi alan çalışanların, almayanlara göre girişimcilik konusunda daha fazla risk aldığı ve daha yenilikçi oldukları belirlenmiştir. Rodriguez--Cohard ve Ruenda-Cantuche (2011) yaptıkları araştırmada girişimcilik eğitiminin girişimcilikle ilgili niyetler üzerinde pozitif yönde bir etkisi olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Bu sonuçlara göre, girişimcilik eğitiminin, girişimcilik yönelimi üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Rodriguez--Cohard ve Ruenda-Cantuche (2011) çalışmalarında eğitimin girişimcilik yönlülüğe olan etkisini incelemişlerdir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre eğitim girişimcilikle ilgili niyeti ve tutumu pozitif yönlü olarak etkilemektedir

Araştırmada, evli çalışanların evli olamayanlara göre daha fazla risk alma yöneliminde oldukları belirlenmiştir. Bununla birlikte, eğitim süreci boyunca girişimcilik dersi alanların, almayanlara göre girişimcilik konusunda daha fazla risk aldığı ve daha yenilikçi olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada elde edilen diğer bir sonuca göre, 20 yaş ve altı otel çalışanlarının 21-30 ve 31-40 yaş aralığındaki kişilere göre girişimcilik konusunda daha yenilikçi oldukları ortaya çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle genç çalışanlar daha fazla girişimcilik yönelimi göstermektedirler. Wagner ve Sternberg (2004) yaptıkları araştırmada genç girişimcilerin diğer yaş guruplarına göre daha fazla girişimci olduklarını ortaya çıkarmışlardır.

Araştırmada ilköğretim düzeyinde eğitime sahip otel çalışanlarının lise ve lisans düzeyinde eğitime sahip kişilere, lise düzeyinde eğitim alanların ise önlisans düzeyinde eğitim alanlara göre daha az risk alma yöneliminde oldukları belirlenmiştir. Diğer bir sonuca göre ise, turizm sektöründe 1-5 yıldır çalışanların risk alma yönelimlerinin 11 yıl ve üzeridir çalışanlara göre daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, sektörde 1-5 yıl arasında

çalışanların, 11 yıl ve üzeri çalışanlara göre girişimcilik konusunda daha fazla yenilikçi oldukları belirlenmiştir.

Kaynakça

- Ağaoğlu, O.K. (1992). İşgücünü Verimli Kullanma tekniklerinin Turizm Sektörüne Uygulanması. Yayın No:457: Ankara: Milli Prodüktivite Yayınları.
- Arıkan, S. (2002). Girişimcilik: Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Ball, S. (2005). The importance of entrepreneurship to hospitality, leisure, sport and tourism. *Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Network*, 1-14.
- Bilge, H. ve Bal, V. (2012). Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(6), 131-148.
- Bolton, D.L. ve Lane, M.D. (2012). Individual entrepreneurial orientation: development of a measurement instrument. *Education + Training*, 54(2/3), 219-233.
- Chadwick, K.C., Barnett, T. ve Dwyer, S. (2008). An empirical analysis of the entrepreneurial orientation scale. *Journal of Applied Management and Entrepreneurship*, 13(4), 64-85.
- Chowdhury, S. (2005). Demographic diversity for building an effective entrepreneurial team: is it important. *Journal of Business Venturing*, 20, 727-746
- Coulter, M. (2001). *Entrepreneurship in Action*. New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Covin, J.G. ve Wales, W.J. (2011). The measurement of entrepreneurial orientation. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 36(4), 677-702.
- Çetindamar, D. (2002). Türkiye’de Girişimcilik. TÜSİAD Yayınları Yayın No: İstanbul: TÜSİAD-T/2002-12/340.
- Hisrich, R.D. ve Peters, M.P. (2002). *Entrepreneurship*. 15. Basım, New York: McGraw Hill.
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kılıç, R., Keklik, B. ve Çalış, N. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma İİBF İşletme Bölümü Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 423-435.
- Kokkrankal, J. ve Morrison, A. (2002). Entrepreneurship and sustainable tourism: The houseboats of Kerala. *Tourism and Hospitality Research*, 4(1), 7-20.

- Lerner, M., Brush, C. ve Hisrich, R. (1997). Israeli women entrepreneurs: An examination of factors affecting performance. *Journal of Business Venturing*, 12, 315-339.
- Lim, S. ve Envick, R. B. (2013). Gender and entrepreneurial orientation: a multi-country study. *Int Entrep Manag J.* 9, 465-482
- Littunen, H. (2000). Entrepreneurship and the characteristics of the entrepreneurial personality. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 6(6), 295-310.
- Merz, G.R. ve Sauber, M.H. (1995). Profiles of managerial activities in small firms. *Strategic Management Journal*, 16, 551-564.
- Miller, D. (1983). The correlates of entrepreneurship in three types of firms. *Management Science*, 29, 770-791.
- Pearce, J.A., Fritz, P. ve Davis, P.S. (2010). Entrepreneurial orientation and the performance of religious congregations as predicted by rational choice theory. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 34(1), 219-248.
- Rodriguez-Cohard, J.C. ve Rueda-Cantucho, J.M.R. (2011). Factors affecting entrepreneurial intention levels: a role for education. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 7, 195-218.
- Shane, S. ve Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of Management Review*, 25(1), 217-226.
- Steward, W.H., Carland, J.C., Carland, J.W., Watson, W.E. ve Sweo R. (2003). Entrepreneurial dispositions and Goal Orientations: A comparative Exploration of United States and Russian Entrepreneurs. *Journal of Small Business Management*, 41 (1), 27-46.
- Şeşen, H. ve Basım, N. H. (2012). Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 12 Özel Sayı, 21-28.
- Thornberry, N. (2001). Corporate Entrepreneurship: Antidote or Oxymoron? *European Management Journal*, 19 (5), 526-533.
- Top, S. (2006). *Girişimcilik Keşif Süreci*, Birinci basım, İstanbul: Beta Yayınevi.
- Voss, Z.G., Voss, G.B. ve Moorman, C. (2005). An empirical examination of the complex relationships between entrepreneurial orientation and stakeholder support. *European Journal of Marketing*, 39(9/10), 1132-1150.
- Wagner, J ve Sternberg, R. (2004). Start-up activities, individual characteristics, and the regional milieu: Lessons for entrepreneurship support policies from German micro data. *Annals of Regional Science*, 38, 219-240.

- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yetim, N. ve Yetim, Ü. (2006). The cultural orientations of entrepreneurs and employees' job satisfaction: The Turkish small and medium sized enterprises (SMEs) case. *Social Indicators Research*, 77, 257-286.
- <http://www.muglakulturturizm.gov.tr/TR,138728/muglada-mevcut-tesislerin-sayilari.html> Erişim tarihi Temmuz 2015.